

INFORM EMN

Praktické prístupy a osvedčená prax pri návratoch a reintegráciách do Afganistanu a Pakistanu

HLAVNÉ ZISTENIA¹

- ★ **Afganistan a Pakistan patria medzi 5 najčastejších krajín pôvodu** štátnych príslušníkov tretích krajín (ŠPTK), ktorým sú vydávané rozhodnutia o návrate.² V r. 2013 bolo rozhodnutie o návrate vydané približne **14 700** Afgancom a **26 000** Pakistancom, čo predstavuje **3,7 %** resp. **5,8 %** celkového počtu migrantov, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate.
- ★ V r. 2013 bolo do tretích krajín skutočne vrátených **3 500** Afgancom a **12 400** Pakistancom. Z toho vyplýva, že pomer medzi počtom uskutočnených návratov a počtom rozhodnutí o návrate vydaných v r. 2013 je **21 %** v prípade štátnych príslušníkov Afganistanu a **48 %** v prípade štátnych príslušníkov Pakistanu, pričom celkovo tento pomer predstavuje 42 % všetkých národností.³
- ★ Na čísla týkajúce sa návratov majú vplyv **mnohé faktory**, vrátane vplyvu/dosahu programov motivujúcich k dobrovoľným návratom a uľahčujúcich reintegráciu. Dôsledky takýchto programov si vyžadujú podrobnejšiu analýzu.
- ★ Väčšina členských štátov podporuje návrat afganských a pakistanských štátnych príslušníkov v rámci svojich programov asistovaných návratov (AVR). **Len niektoré členské štáty vypracovali pre Afgancom a Pakistancom osobitne prispôbené reintegračné programy.**

- ★ **Poskytovanie informácií** o AVR funguje bezproblémovo. ŠPTK sú dostatočne informovaní o možnostiach AVR do Afganistanu/Pakistanu. Rozhodnutie o návrate do týchto krajín však závisí od ďalších (širších) faktorov, napr. od ekonomickej a bezpečnostnej situácie v tretej krajine.
- ★ **Monitorovanie návratu do Afganistanu a Pakistanu je často náročné**, pričom je potrebné vyvinúť väčšie úsilie v súvislosti s analýzou zozbieraných údajov a poskytovaním vhodnej pomoci.
- ★ Počet **spoločných projektov členských štátov EÚ zameraných na reintegráciu** v Afganistane a v Pakistane sa zvyšuje. Takéto projekty by mohli zvýšiť nákladovú efektívnosť aj kvalitu reintegračnej pomoci poskytovanej migrantom.

ÚVOD⁴

Pakistan a Afganistan sú krajiny s mimoriadne zložitým politickým, spoločenským, ekonomickým a environmentálnym kontextom. Desaťročia nestability a konfliktov viedli k **vysokému počtu osôb presídlených v rámci krajiny**, ako aj migrantov a žiadateľov o azyl, ktorí sa dostali na územie EÚ.

Pakistan má šiesty najväčší počet obyvateľov na svete (193 miliónov obyvateľov). Pakistan sa považuje najmä za krajinu emigrácie do Európy, do štátov Perzského zálivu a do Spojených štátov, zároveň je však tranzitnou krajinou a prísťahovaleckou krajinou (4 milióny) **s najväčším počtom utečencov na svete**

¹ Tento inform EMN vypracovala Expertná skupina EMN pre návraty (REG). REG zahŕňa kontaktné body v každom členskom štáte (s výnimkou Dánska). Na činnosti tejto skupiny sa zúčastňuje aj Nórsko.

² Medzi 5 najčastejších krajín pôvodu ďalej patrí Albánsko (20 410), Maroko (29 155) a Alžírsko (17 550).

³ Údaje Eurostatu z 3. 11. 2014.

⁴ Inform EMN vychádza z informácií zozbieraných prostredníctvom ad-hoc otázok EMN a ďalších zdrojov a príspevkov EMN od iných subjektov: IOM, ICMPD a Caritas.

(1,7 milióna), ako aj s vysokým počtom osôb presídlených v rámci krajiny v dôsledku konfliktu⁵, sektárskeho násillia⁶ a prírodných katastrof⁷.

Pre migračné modely v **Afganistane** sú príznačné výrazné emigračné vlny v dôsledku vysokej miery chudoby po desaťročiach vojny a konfliktov.⁸ **Z celkového počtu 31 miliónov obyvateľov** sa vo svete a najmä v Pakistane nachádza **približne 2,7 milióna afganských utečencov**.

Množstvo pakistanských a afganských občanov žiada o azyl alebo vstupuje na územie EÚ nelegálne. V r. 2013 sa **na území EÚ podľa dostupných údajov nelegálne zdržiavalo 24 000 Afgancov a 24 500 Pakistancov**.

Napriek tomu, že počet návratov do týchto dvoch krajín výrazne vzrástol (pozri štatistické údaje v 1. kapitole), **mnohé členské štáty čelia ťažkostiam pri návrate štátnych príslušníkov tretích krajín do Pakistanu a Afganistanu**. Výraznou prekážkou návratu do týchto krajín je napríklad nedostatočná spolupráca s pakistanskými a afganskými úradmi pri zisťovaní totožnosti ŠPTK a pri prijímaní identifikovaných osôb, neochota niektorých jednotlivcov vrátiť sa v dôsledku obmedzených vyhliadok na rýchle zlepšenie ekonomickej a sociálnej situácie⁹ a pretrvávajúce obavy o bezpečnosť.

Na úrovni EÚ boli spustené viaceré iniciatívy, ktoré majú členským štátom pomôcť prekonať tieto prekážky. **S Pakistanom bola podpísaná európska readmisná dohoda**, ktorá vstúpila do platnosti 1. 12. 2010, pričom Európska komisia pozorne sleduje jej vykonávanie. S finančnou podporou EÚ **sieť EURINT vytvorila pracovnú skupinu pre Afganistan** s cieľom zlepšiť procesy pri vykonávaní návratu.

Cieľom tohto informu EMN je v tomto kontexte:

- ★ zmerať dosah programov na podporu návratov do Afganistanu a Pakistanu a reintegrácie v týchto krajinách;
- ★ priblížiť, ako členské štáty upravujú svoje programy v záujme podpory návratu do Afganistanu a Pakistanu a reintegrácie v týchto krajinách,

⁵ Ohľadom bezpečnosti v Pakistane pozri: Pakistan Challenges and Perspectives, Rakúske federálne ministerstvo vnútra, 2014, str. 46 – 61.

⁶ Viac podrobností v: Pakistan Challenges and Perspectives, Rakúske federálne ministerstvo vnútra, 2014, str. 138 – 174.

⁷ Budapest process, a silk routes partnership for migration, Pakistan, Migration Country report, ICMPD, november 2013.

⁸ Ohľadom bezpečnosti v Afganistane pozri: Afghanistan 2014 and beyond, Rakúske federálne ministerstvo vnútra, 2014, str. 8 – 31.

⁹ Ohľadom ekonomickej situácie v Pakistane a Afganistane pozri: Pakistan Challenges and Perspectives, Rakúske federálne ministerstvo vnútra, 2014, str. 20 – 32, ako aj Afghanistan 2014 and beyond, Rakúske federálne ministerstvo vnútra, 2014, str. 32 – 41.

★ identifikovať osvedčenú prax a rozsah ďalšej spolupráce s cieľom zvýšiť počet návratov do týchto krajín humánnym a dôstojným spôsobom,

★ prezentovať najnovšie dostupné porovnateľné štatistické údaje o návrate z EÚ do Afganistanu a Pakistanu a o reintegrácii v týchto krajinách (pozri štatistiky v prílohe).

1. DÔSLEDKY POMOCI PRI NÁVRATE A REINTEGRÁCIÍ

1.1 Afganistan

V dôsledku nižšieho prílevu migrantov v rokoch 2009 až 2013 **počet rozhodnutí o návrate** vydaných afganským občanom v EÚ **klesol** z 34 425 na 16 545¹⁰ (-50 %). V tom istom období **počet afganských občanov, ktorí sa vrátili** do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate, **vzrástol** z 2 290 na 3 500 (+50 %).¹¹

V r. 2013 počet rozhodnutí o návrate vydaných afganským občanom predstavoval **3,7 %** celkového počtu vydaných rozhodnutí a počet Afgancov, ktorí sa vrátili do tretej krajiny, bol na úrovni **1,9 %** z celkového počtu ŠPTK, ktorí sa vrátili do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate.

Pomer medzi počtom uskutočnených návratov a počtom rozhodnutí o návrate vydaných v r. 2013 v prípade afganských občanov vzrástol z 6,6 % v r. 2009 na **21,1 %** v r. 2013.

Medzi päť členských štátov, ktoré v r. 2013 vrátili najviac ŠPTK s afganským občianstvom, patria: **Spojené kráľovstvo** a **Grécko** (po 735), **Nórsko** (405), **Švédsko** (250) a **Francúzsko** (245). Pri zohľadnení poklesu prílevu migrantov a rozhodnutí o návrate v r. 2013 v porovnaní s r. 2012 počet afganských občanov, ktorí sa vrátili, výrazne klesol v **Maďarsku** (115 oproti 1 125 v r. 2012), v **Grécku** (pokles o 34 %), v **Holandsku** (-32 %) a v **Spojenom kráľovstve** (-22 %). Na druhej strane počet ŠPTK s afganským občianstvom, ktorí sa vrátili, sa v niektorých členských štátoch zvýšil, napr. v **Dánsku** (z 30 v r. 2012 na 175 v r. 2013) a vo **Švédsku** (+103 %).

Údaje o návratoch ovplyvňujú rôzne faktory, najmä globálna bezpečnostná situácia vo svete, rozsah prílevu migrantov, efektívnosť spolupráce s krajinami pôvodu a tranzitnými krajinami, ktoré nie sú členmi EÚ (pri získavaní potrebnej dokumentácie od konzulárnych úradov nečlenských krajín) a miera spolupráce zo

¹⁰ Údaje Eurostatu, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate [migr_eiord], cit. 3. 11. 2014. Údaje za Nórsko za r. 2009 a za Chorvátsko za roky 2009 až 2012 sú nedostupné.

¹¹ Údaje Eurostatu, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate [migr_eirtn]; cit. 3. 11. 2014. Tieto údaje zodpovedajú počtu návratov.

strany príslušných ŠPTK (napr. či daná osoba neutají svoju totožnosť alebo neutečie atď.).

V tomto kontexte si možno všimnúť, že počet vrátených Afgancov a počet tých, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc v 25 členských štátoch¹², vykazuje narastajúci trend. Za obdobie rokov 2009 až 2013¹³ sa **celkový počet Afgancov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc v krajine návratu, zvýšil z 622 na 1 111**. Podiel celkového počtu Afgancov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, je stále nízky v porovnaní s celkovým počtom ŠPTK, ktorí sa vrátili do Afganistanu. Treba však poznamenať, že aj tento podiel sa zvýšil z 10,8 % v r. 2009 na 15 % v r. 2013. V jednotlivých členských štátoch možno pozorovať veľké rozdiely v percente ŠPTK, ktorí sa vracajú do Afganistanu a ktorým je poskytnutá plnohodnotná reintegračná pomoc. Napríklad z 4 833 ŠPTK, ktorí sa v r. 2013 vrátili do Afganistanu z Grécka, bola reintegračná pomoc poskytnutá menej ako 1 % osôb, kým Nórsko poskytlo reintegračnú pomoc *všetkým* migrantom (100 %) vracajúcim sa do Afganistanu (v rámci nútených aj dobrovoľných návratov).

Nie je preto jednoduché skonštatovať, že v rámci EÚ existuje súvislosť medzi politikou dobrovoľných návratov a počtom návratov, hoci niektoré členské štáty, ktoré zaviedli takéto programy, zároveň vykázali nárast počtu dobrovoľných návratov:

★ Vo **Švédsku** a v **Nórsku** asistované dobrovoľné návraty predstavujú veľký podiel z celkového počtu návratov do Afganistanu. Celkový počet návratov zo **Švédska** do Afganistanu sa zvýšil viac než päťnásobne (zo 45 v r. 2009 na 251 v r. 2013) a počet dobrovoľných návratov vzrástol takmer rovnako (z 25 v r. 2009 na 122 v r. 2013). **Švédsko** zaviedlo počas tohto obdobia na mieru šitý program AVR, hoci nie je jasné, do akej miery tento program ovplyvnil rozhodnutia navrátilcov. V **Nórsku** sa celkový počet návratov zvýšil štvornásobne (zo 100 v r. 2010 na 405 v r. 2013), podobne vzrástol aj počet dobrovoľných návratov (zo 44 v r. 2009 na 156 v r. 2013). Počas tohto obdobia Nórsko zaviedlo na mieru šitý program AVR.

★ V **Belgicku** sa celkový počet vrátených Afgancov v období rokov 2009 až 2013 zvýšil šesťnásobne (z 20 na 120), kým podiel migrantov, ktorí sa

vrátili v rámci asistovaných návratov, vzrástol 12-násobne (zo 4 na 47).

Na druhej strane, niektorým členským štátom, ako napr. **Maďarsku**, sa podarilo vrátiť vysoký počet Afgancov, asistovaný návrat sa však uskutočnil len v prípade malého počtu migrantov.

1.2 Pakistan

Za obdobie rokov 2009 – 2013 **počet rozhodnutí o návrate** vydaných pakistanským občanom v EÚ **vzrástol** z 16 670 na 25 860¹⁴ (+55 %). V tom istom období sa **počet pakistanských občanov vrátených** do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate **zvýšil** z 4 210 na 12 395 (+195 %)¹⁵. Celkový počet pakistanských občanov vrátených členskými štátmi výrazne vzrástol v r. 2012 (+43 % v porovnaní s r. 2011) a zostal na vysokej úrovni aj v r. 2013 (-3 % oproti r. 2012).

Počet rozhodnutí o návrate vydaných pakistanským občanom dosiahol v r. 2013 úroveň **5,8 %** z celkového počtu vydaných rozhodnutí a počet vrátených pakistanských občanov predstavoval **6,6 %** z celkového počtu ŠPTK vrátených do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate.

V prípade pakistanských občanov podiel uskutočnených návratov k počtu rozhodnutí vydaných v danom roku vzrástol z 25,2 % v r. 2009 na **48 %** v r. 2013.

Medzi päť členských štátov, ktoré v r. 2013 vrátili najviac ŠPTK s pakistanským občianstvom, patria: **Spojené kráľovstvo** (5 605), **Grécko** (4 835), **Maďarsko** (570), **Cyprus** (285) a **Francúzsko** (210). Zoznam týchto päť krajín je od r. 2011 nezmenený.

Počet vrátených pakistanských občanov a počet tých, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc v 24 členských štátoch¹⁶, vykazoval v období rokov 2009 až 2013¹⁷ rastúci trend. **Celkový počet pakistanských občanov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc v krajine návratu, sa zvýšil z 289 na 1 243**. Celkový počet pakistanských občanov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, je nízky v porovnaní s celkovým počtom vrátených Pakistancov, hoci vzrástol aj tento počet z 7 % v r. 2009 na 16 % v

¹² 28 členských štátov EÚ s výnimkou Českej republiky, Dánska, Rumunska a Chorvátska, a vrátane Nórska.

¹³ Štatistické údaje o počte vykonaných rozhodnutí o návrate pochádzajú z databázy Eurostatu, kým údaje o počte osôb, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, poskytli jednotlivé členské štáty na základe svojich vlastných zdrojov. V údajoch sa môžu vyskytnúť určité odchýlky, keďže údaje o počte vrátených osôb môžu zahŕňať niektoré kategórie migrantov (napr. žiadateľov o azyl a utečencov), ktorým nemusel byť vydané rozhodnutie o návrate.

¹⁴ Údaje Eurostatu, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate [migr_eiord], cit. 3. 11. 2014. Údaje za Nórsko za r. 2009 a za Chorvátsko za roky 2009 až 2012 neboli k dispozícii.

¹⁵ Údaje Eurostatu, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate [migr_eirth]; cit. 3. 11. 2014. Tieto údaje zodpovedajú počtu návratov.

¹⁶ 28 (členských) štátov EÚ s výnimkou Bulharska, Českej republiky, Dánska, Rumunska a Chorvátska, a vrátane Nórska.

¹⁷ Štatistické údaje o počte vykonaných rozhodnutí o návrate pochádzajú z databázy Eurostatu, kým údaje o počte osôb, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, poskytli jednotlivé členské štáty na základe svojich vlastných zdrojov. V údajoch sa môžu vyskytnúť určité odchýlky, keďže údaje o počte vrátených osôb môžu zahŕňať niektoré kategórie migrantov (napr. žiadateľov o azyl a utečencov), ktorým nemusel byť vydané rozhodnutie o návrate.

r. 2013. Rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi sa vyskytujú aj v percentuálnom podiele ŠPTK vrátených do Pakistanu, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc. Toto percento sa pohybuje od 0 % do 8,3 % v prípade piatich členských štátov, ktoré vrátili do Pakistanu najvyšší počet ŠPTK.¹⁸

Podobne ako v prípade Afganistanu na údaje o návratoch do Pakistanu majú vplyv rôzne faktory a je ťažké vyvodiť záver, že v rámci EÚ existuje súvislosť medzi politikou dobrovoľných návratov a počtom návratov. Programy AVR však v niektorých členských štátoch zohrávajú dôležitú úlohu. Napríklad v **Rakúsku** predstavovali asistované dobrovoľné návraty veľký podiel z celkového počtu uskutočnených návratov do Pakistanu. Kým celkový počet návratov vzrástol 9-násobne (z 10 na 93), počet štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa vrátili dobrovoľne, vzrástol po zavedení na mieru šitého programu päťnásobne (z 10 v r. 2009 na 49 v r. 2013).

2. CHARAKTERISTIKA PROGRAMOV PODPORUJÚCICH NÁVRAT

2.1 Hlavná charakteristika štátnych príslušníkov tretích krajín vracajúcich sa do Afganistanu/Pakistanu

Väčšina ŠPTK vrátených do Afganistanu/Pakistanu sú mladí dospelí muži, ktorých žiadosť o azyl bola zamietnutá, a v menšej miere nelegálni migranti. Podiel zamietnutých žiadateľov o azyl/nelegálnych migrantov je v jednotlivých členských štátoch rôzny. Len niektorí z navrátilcov boli členskými štátmi identifikovaní ako zraniteľné osoby (väčšinou v menej ako v 10 % prípadov). Do kategórie zraniteľných osôb najčastejšie patrili ŠPTK s osobitnými zdravotnými potrebami.

2.2. AVRR: druh poskytnutej pomoci

Navrátilci do Afganistanu a Pakistanu majú nárok byť zapojení do **programov asistovaných dobrovoľných návratov a reintegrácie** realizovaných vo všetkých členských štátoch. Vo väčšine členských štátov sa pomoc poskytovaná v rámci takýchto programov nelíši v závislosti od krajiny pôvodu, a preto nie je prispôbená konkrétnym podmienkam v Afganistane/Pakistane. Prehľad stimulov/pomoci poskytovanej v rámci programov AVRR poskytuje inform EMN: „**Prehľad: stimuly pre návrat do tretej krajiny a reintegračná podpora pre migrantov**“.

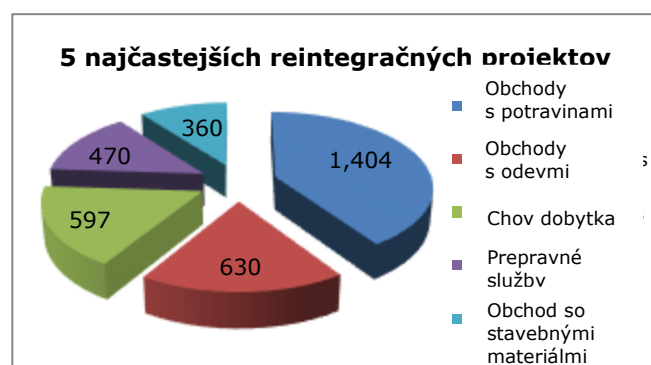
Niektoré členské štáty, napr. **Nemecko** a **Fínsko**, prispôbujú pomoc poskytovanú v rámci svojich

všeobecných návratových a reintegračných programov z hľadiska výšky peňažnej alebo materiálnej pomoci v závislosti od krajiny pôvodu. V **Nemecku** sa výška peňažnej pomoci líši podľa kategorizácie krajín pôvodu do troch skupín. ŠPTK vracajúci sa do Afganistanu (skupina III) dostávajú 700 eur, kým ŠPTK vracajúci sa do Pakistanu (skupina I) dostávajú 300 eur.¹⁹ Hoci materiálna pomoc poskytovaná vo **Fínsku** je rovnaká pre všetky krajiny pôvodu²⁰, finančná pomoc sa pohybuje od 200 do 1 000 eur v závislosti od umiestnenia krajiny pôvodu v rebríčku oficiálnej rozvojovej pomoci/výboru pre rozvojovú pomoc OECD (ODA/DAC). V r. 2013 dospelí ŠPTK vracajúci sa z Fínska do Afganistanu mali možnosť zvoliť si formu pomoci – buď finančnú pomoc vo výške 1 000 eur (600 eur pre maloletých) alebo materiálnu pomoc v rovnakej hodnote pre všetky krajiny plus 200 eur (100 eur pre maloletých) peňažnej pomoci pri opustení územia. Na druhej strane dospelí ŠPTK vracajúci sa do Pakistanu si mohli zvoliť medzi finančnou pomocou vo výške 800 eur (500 eur pre maloletých) alebo balíkom materiálnej pomoci. V prípade zraniteľných osôb sa finančná alebo materiálna pomoc môže zvýšiť na 2 000 eur.

2.3. Osobitné reintegračné programy: druh poskytovanej pomoci

Niektoré (členské) štáty majú **na mieru šité** programy pomoci ŠPTK pri návrate do Afganistanu (**Rakúsko, Švédsko, Nórsko**) a do Pakistanu (**Rakúsko**). Členské štáty, ktoré realizujú **takéto osobitné programy vo vzťahu k Afganistanu/Pakistanu, prispôbujú** tieto programy situácii v príslušnej krajine pôvodu.

Graf č. 4.1 5 najčastejších projektov v Afganistane (2003 – 2013)

Zdroj: IOM, Prezentácia na zasadaní REG, 29. 4. 2014

Podľa IOM (ktorá realizuje tieto osobitné reintegračné programy v mene členských štátov) reintegračné možnosti v Afganistane napríklad zahŕňajú najmä: vzdelávanie mladých, vzdelávanie pre malých podnikateľov, referencie na účely zamestnania a

¹⁸ Päť členských štátov, ktoré vrátili najvyšší počet ŠPTK s pakistanským občianstvom v rokoch 2009 až 2013, sú: Spojené kráľovstvo (23 130), Grécko (3 603), Cyprus (1 665), Francúzsko (692) a Belgicko (470).

¹⁹ ŠPTK vracajúci sa do tretích krajín a spadajúci do skupiny II by dostali 400 eur.

²⁰ 1 300 eur pre dospelých a 650 eur pre maloletých.

dotácie na platy, príspevok na bývanie, materiálnu pomoc, vzdelávanie a odborné vzdelávanie. Takýmto možnostiam sú prispôsobované osobitné programy realizované v **Rakúsku**, vo **Švédsku** a v **Nórsku**. Za uplynulé roky väčšina navrátilcov uprednostnila založenie malého podniku. Graf č. 4.1 ukazuje 5 najčastejších podnikateľských činností v rokoch 2003 až 2013 realizovaných prostredníctvom programov AVRR IOM.

2.4 Zisťovanie osobitných potrieb navrátilcov

Členské štáty prihládajú na osobitné potreby migrantov prostredníctvom individuálneho posúdenia s prvoradým cieľom zistiť, či ide o zraniteľnú osobu a aké sú zdravotné potreby navrátilcov. Členské štáty uplatňujú tieto postupy, ktoré sa navzájom nevylučujú:

- ★ individuálne konzultácie,
- ★ posúdenie zraniteľnosti,
- ★ posúdenie zdravotného stavu.

Spôsob a čas posudzovania osobitných potrieb sa v jednotlivých členských štátoch líši. Členské štáty najčastejšie vedú individuálne konzultácie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín pred vycestovaním i po príchode do tretej krajiny. V prípade zistenia známkov zraniteľnosti je navrátiliec odkázaný na špecialistu, ktorý rozhodne o ďalších osobitných potrebách, pričom pomoc je prispôbená okolnostiam daného jednotlivca. Posúdenie zdravotného stavu sa väčšinou vykonáva v hostiteľskej krajine alebo v krajine pôvodu v závislosti od členského štátu.

2.5. Poskytovanie informácií navrátilcom

Poskytovanie informácií o programoch dobrovoľných návratov a reintegračnej pomoci je kľúčovým prvkom v jednotlivých štádiách návratu. Väčšina členských štátov systematicky realizuje informačné aktivity na svojom území s cieľom podnietiť a primerane pripraviť ŠPTK na ich návrat. Medzi tieto aktivity patrí napríklad poradenstvo v prijímacích zariadeniach/zariadeniach určených na zaistenie cudzincov, distribúcia letákov, plagátov, brožúr, on-line informácií, bezplatná linka pomoci, asistenčné pracoviská pre návraty atď. Príklady aktivít propagujúcich návrat ŠPTK do Afganistanu a Pakistanu, ktoré dosiahli dobré výsledky v príslušných členských štátoch:

- ★ Vo **Švédsku** sa využívajú informačné balíky v darjčine, paštčine, angličtine a švédčine, ktoré sú v elektronickej verzii k dispozícii aj príslušným úradníkom, ktorí poskytujú informácie ŠPTK formou individuálneho poradenstva ohľadom návratov. V **Belgicku** Federálna agentúra pre prijímanie žiadateľov o azyl (Fedasil) poskytuje informačné letáky žiadateľom o azyl aj v arabčine, perzštine a paštčine.

- ★ V **Rakúsku** IOM informovala organizácie poskytujúce poradenstvo o návrate o osobitných programoch reintegrácie v Afganistane a v Pakistane a zorganizovala workshop pre všetky poradenské organizácie, ktoré poskytujú informácie o Afganistane a Pakistane ako krajinách pôvodu. Na základe informácií o reintegračných projektoch a stretnutiach k budovaniu kapacít poradcovia poskytujú navrátilcom informácie v rámci pravidelných osobných stretnutí pred odchodom.

Niektoré členské štáty uvádzajú problémy pri kontaktovaní ŠPTK a pri poskytovaní informácií. Pre niektoré členské štáty je napríklad ťažšie kontaktovať ŠPTK s nelegálnym pobytom v porovnaní so (zamietnutými) žiadateľmi o azyl. Problémy pri informovaní spočívajú napríklad v jazykovej bariere a nedostatku údajov o konkrétnych možnostiach reintegrácie v krajine pôvodu. Členské štáty uvádzajú, že tieto problémy sa týkajú Afganistanu a Pakistanu a v širšom kontexte aj návratu do ktorejkoľvek tretej krajiny.

2.6 Monitorovanie navrátilcov po návrate do Afganistanu/Pakistanu

Monitorovanie a vyhodnocovanie dôsledkov a účelnosti návratu a reintegračnej pomoci má mimoriadny význam. Väčšina členských štátov (16 z 25) a Nórsko zhromažďujú údaje na účely monitorovania navrátilcov. Zber údajov v Afganistane/Pakistanu vykonáva miestny implementačný orgán (IOM alebo iná MVO) počas obdobia 3 až 6, resp. až 12 mesiacov po príchode. Mnohé členské štáty však čelia v tomto smere viacerým problémom. Napríklad Nórsko uvádza, že napriek návštevám u navrátilcov, následným telefonátom a najímaniu organizácií v Afganistane na účely monitorovania v miestach, kde je prístup IOM obmedzený, sa s mnohými ŠPTK, ktorí sa vrátili do Afganistanu, nie je možné skontaktovať. Veľkou prekážkou v tomto smere je aj bezpečnostná situácia v Afganistane.

Niektoré členské štáty následne vyhodnocujú zhromaždené údaje o navrátilcoch s cieľom zanalyzovať dôsledky a účelnosť návratu a reintegračnej pomoci. **Švédsko** a **Nórsko** (2008) napríklad vykonali zhodnotenie svojich programov reintegrácie v Afganistane, kým **Spojené kráľovstvo** vykonalo viacero zhodnotení všeobecného programu návratov a reintegrácie pre migrantov žiadajúcich o azyl (VARRP) v rokoch 2005 až 2008 (Ministerstvo vnútra, 2010). Toto hodnotenie zahŕňalo aj prieskum o navrátilcoch v Pakistane v období rokov 2005 až 2008.

Z výsledkov týchto hodnotení vyplýva, že poskytovanie reintegračnej pomoci **nie je jediným faktorom ovplyvňujúcim rozhodnutie navrátilca spolupracovať v konaní o návrate**. Pokiaľ ide o udržateľnosť, ukazuje sa, že kým reintegrácia uľahčuje

prvotné usadenie sa navrátilca v krajine pôvodu, dlhodobé usadenie sa závisí od širších sociálno-ekonomických faktorov. Z hodnotenia, ktoré vykonalo **Nórsko**, napríklad vyplýva, že veľa navrátilcov vyjadrilo svoj zámer opätovne migrovať v dôsledku bezpečnostnej situácie a nedostatku ekonomických príležitostí v Afganistane.

2.7 Spoločné projekty reintegrácie v Afganistane a v Pakistane realizované členskými štátmi EÚ

Niektoré členské štáty (najmä tie, ktoré realizujú návraty veľkého počtu ŠPTK do Pakistanu a Afganistanu) sa zúčastňujú na spoločných iniciatívach (spoločné návratové a reintegračné programy), prostredníctvom ktorých môžu byť ŠPTK vracaní do Afganistanu a Pakistanu. Ide napríklad o tieto iniciatívy:

- ★ **Belgicko, Nemecko, Francúzsko a Švédsko** sa spojili do Európskeho reintegračného nástroja (ERI)²¹ vedeného **Holandskom** a financované z Európskeho fondu pre návrat, ktorého cieľom je uľahčiť reintegráciu po dobrovoľnom alebo nútenom návrate. Afganistan a Pakistan sú na zozname cieľových krajín popri Ruskej federácii, Azerbajdžane, Iraku, Nigérii a Maroku. Projekt ERI sa realizoval od 1. 6. 2012 do 28. 2. 2014. Projekt prispel k realizácii 9 nútených a 65 dobrovoľných návratov do Pakistanu a 96 nútených a 192 dobrovoľných návratov do Afganistanu. Na projekt ERI nadväzuje ďalší projekt ERIN, ktorý sa má realizovať od júna 2014 do júna 2016. Tento projekt opätovne vedie **Holandsko** s účasťou **Belgicka, Nemecka, Fínska, Francúzska, Spojeného kráľovstva a Nórska**.
- ★ **Holandsko, Švédsko, Spojené kráľovstvo a Nórsko** sa zúčastňujú aj na projekte Európskej platformy pre návrat maloletých bez sprievodu (ERPUM), ktorého cieľom bolo zabezpečiť bezpečné a primerané prijímanie maloletých bez sprievodu, ktorých je potrebné vrátiť do Afganistanu a Iraku. V úvodnej fáze boli úspešne nájdené rodiny maloletých v Afganistane. V rámci tohto projektu sa však neuskutočnil žiaden návrat maloletých bez sprievodu z dôvodu zdržanlivého postoja afganských úradov, ktoré majú obavy z návratu maloletých afganských občanov, ktorých (zatiaľ) nie je možné zlúčiť s ich rodinou. Projekt však napriek tomu prispel k lepšej informovanosti o situácii a možnostiach návratu do Afganistanu a k výmene skúseností a praxe medzi členskými štátmi.

3. OSVEDČENÁ PRAX A ROZSAH ĎALŠEJ SPOLUPRÁCE

Áké sú charakteristické črty programov AVRR, ktoré prispievajú k zabezpečeniu účinného a udržateľného návratu do Afganistanu a Pakistanu? V ktorých oblastiach je priestor na ďalší rozvoj v záujme uľahčenia dôstojného návratu do týchto krajín?

Z informácií poskytnutých členskými štátmi možno vyvodiť tieto závery:

- ★ Napriek viacerým problémom sú ŠPTK **dostatočne informovaní o možnostiach AVR do Afganistanu/Pakistanu**. Rozhodnutie o návrate do týchto krajín však závisí od ďalších (širších) faktorov, napr. od ekonomickej a bezpečnostnej situácie v tretej krajine.
- ★ **Prispôsobovanie reintegračnej pomoci** potrebám jednotlivcov v Afganistane/Pakistane vykonávaním posudzovania zraniteľnosti osôb môže **prispieť k udržateľnejším návratom**.
- ★ Členské štáty, ktoré vypracovali osobitné programy, vidia **veľkú pridanú hodnotu** v poskytovaní individuálneho poradenstva, zorientovaní, materiálnej pomoci a know-how o krajine pôvodu, čo **maximalizuje šance na úspešnú reintegráciu**.
- ★ Väčšina členských štátov zhromažďuje údaje na účely **monitorovania**, no len niektoré členské štáty vykonali následnú **analýzu** týchto údajov s cieľom **zhodnotiť dosah a primeranosť** návratových a reintegračných programov.
- ★ **Spoločné iniciatívy**, v rámci ktorých členské štáty spájajú svoje úsilie pri vracaní ŠPTK do Afganistanu a Pakistanu, by bolo vhodné **hlbšie preskúmať**.

ĎALŠIE INFORMÁCIE

Ďalšie informácie o tomto informe EMN a/alebo o ďalších oblastiach pôsobenia EMN môžete získať na: HOME-EMN@ec.europa.eu.

Spracované v decembri 2014

²¹ Pracovný dokument Európskej komisie priložený k Oznámeniu o 4. výročnej správe o imigrácii a azyle za r. 2012 [SWD\(2013\) 210 final](#)

Príloha: Štatistické údaje o návratoch z členských štátov EÚ do Afganistanu/Pakistanu a o reintegráciách v týchto krajinách

Tabuľka č. 1 Štatistické údaje o návratoch z členských štátov EÚ do Afganistanu a o reintegráciách v tejto krajine

(Členské) štáty	Počet ŠPTK s afganským občianstvom, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate					Počet vrátených ŠPTK s afganským občianstvom					Počet afganských občanov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
EÚ-28	34 425	37 470	34 515	26 675	15 235	2 290	2 865	4 085	4 645	3 095	546	928	497	534	705
Belgicko	1 025	680	735	1 535	1 920	15	10	35	85	105	0	1	0	0	11
Bulharsko	95	85	135	140	275	20	0	110	20	20	0	0	0	0	3
Cyprus	12	3	2	9	37	5	7	3	5	15	n/a	3	2	3	14
Česká republika	15	10	10	20	10	0	0	0	n/a	0	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Dánsko	n/a	n/a	540	780	370	10	20	70	30	175	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Estónsko	15	0	5	0	0	15	0	5	0	0	0	0	0	0	0
Fínsko	125	230	200	75	75	5	20	35	25	5	n/a	22	11	12	2
Francúzsko	4 860	1 815	965	480	615	180	270	190	220	245	7	257	1	0	91
Grécko	17 830	28 300	24 800	16 230	5 890	470	425	865	1 110	735	0	0	0	32	54
Holandsko	1 375	1 805	2 120	1 650	1 390	65	100	170	325	220	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Chorvátsko	n/a	n/a	n/a	n/a	525	n/a	n/a	n/a	n/a	150	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Írsko	5	10	10	10	20	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0
Litva	0	0	5	10	0	0	0	0	5	0	0	0	0	4	0
Lotyško	15	5	5	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Luxembursko	0	0	n/a	5	15	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Maďarsko	160	420	980	1 670	170	20	155	645	1 125	115	0	3	1	14	1
Malta	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nemecko	190	330	475	415	570	50	110	105	150	100	34	82	73	n/a	94
Poľsko	5	15	10	50	25	5	5	5	35	15	0	1	1	1	3
Portugalsko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rakúsko	210	320	430	470	390	40	65	60	125	60	33	33	50	103	61
Rumunsko	0	10	25	30	10	0	5	35	40	20	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Slovenská republika	65	85	20	10	25	45	60	10	5	20	0	0	0	0	2
Slovinsko	5	40	110	250	90	5	30	120	185	85	n/a	1	n/a	2	n/a
Spojené kráľovstvo*	7 320	2 360	1 920	1 400	1 635	1 280	1 480	1 510	930	735	451	483	332	304	200
Španielsko	95	45	70	45	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Švédsko	255	215	405	1 040	945	55	80	90	215	250	18	25	n/a	n/a	43
Taliansko	745	680	540	365	215	5	5	5	15	15	0	0	0	2	0
Nórsko	n/a	n/a	2 035	1 770	1 310	n/a	100	170	200	405	76	101	170	342	406

Tabuľka č. 1: Poznámky

Zdroj: Počet ŠPTK s afganským občianstvom, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate: Eurostat, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate [migr_eiord]; cit. 3. 11. 2014
Počet vrátených ŠPTK s afganským občianstvom: Eurostat, štátni príslušníci tretích krajín vrátení do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate [migr_eirtn]; cit. 3. 11. 2014
Afganskí občania, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc: národné štatistiky NKB EMN

* Spojené kráľovstvo Počet osôb, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc: Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva nezverejňuje údaje o počte osôb, ktorým bola udelená reintegračná pomoc, podľa kalendárnych rokov. Namiesto počtu navrátilcov do Afganistanu, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, sú uvedené údaje z Imigračných štatistík Ministerstva vnútra o počte asistovaných dobrovoľných návratov do Afganistanu na základe azylu. Dôvodom je skutočnosť, že reintegračná pomoc je k dispozícii všetkým osobám, ktoré sú predmetom AVR na základe azylu. Tieto náhradné údaje môžu podhodnocovať celkový počet osôb, ktorým bola poskytnutá nejaká forma reintegračnej pomoci, keďže nezahŕňa všetky skupiny, ktoré majú nárok na takúto pomoc. Od apríla 2010 majú na reintegračnú pomoc nárok aj rodiny štátnych príslušníkov tretích krajín, vrátane detí do 18 rokov, ktoré sú nelegálnymi migrantmi nežiadajúcimi o azyl, v rámci programu AVR nie sú však zverejňované údaje, ktoré by odlišili túto skupinu. Reintegračná pomoc môže byť ďalej poskytnutá aj niektorým navrátilcom v rámci AVR, ktorí nežiadali o azyl a ktorí boli identifikovaní ako vysoko zraniteľní, údaje o tejto skupine však tiež nie sú zverejňované. Zdroj: Imigračné štatistiky Ministerstva vnútra Spojeného kráľovstva, apríl až jún 2014. (Tabuľka rv_06: odsuny a dobrovoľné návraty podľa cieľovej krajiny a typu.) <https://www.gov.uk/government/publications/immigration-statistics-april-to-june-2014/immigration-statistics-april-to-june-2014#removals-and-voluntary-departures-1>

Tabuľka č. 2 Štatistické údaje o návratoch z členských štátov EÚ do Pakistanu a o reintegráciách v tejto krajine

(Členské) štáty	Počet ŠPTK s pakistanským občianstvom, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate					Počet vrátených ŠPTK s pakistanským občianstvom					Počet pakistanských občanov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
EÚ-28	16 660	20 160	32 255	35 460	25 340	4 210	4 685	7 190	12 695	12 320	287	365	337	590	1 207
Belgicko	390	380	720	1 420	1 535	35	45	35	100	145	1	5	5	8	13
Bulharsko	15	40	75	60	65	0	0	45	5	20	0	0	0	0	3
Cyprus	315	242	242	293	331	364	284	311	414	292	n/a	98	117	136	121
Česká republika	5	10	5	5	5	0	0	0	0	0	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Dánsko	n/a	n/a	35	90	85	10	5	5	25	15	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Estónsko	0	0	0	10	5	0	0	0	5	5	0	0	0	0	0
Fínsko	10	25	30	15	30	0	5	5	5	5	n/a	0	1	2	2
Francúzsko	1 870	1 745	1 545	1 915	2 180	140	110	140	240	210	1	24	0	0	25
Grécko	4 855	8 830	18 275	18 010	7 620	245	405	1 295	5 135	4 835	0	0	0	43	261
Holandsko	335	355	435	280	390	65	70	75	65	50	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Chorvátsko	n/a	n/a	n/a	n/a	185	n/a	n/a	n/a	n/a	55	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Írsko	20	65	95	190	70	20	20	30	55	20	9	2	1	1	0
Litva	5	0	0	5	10	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0
Lotyšsko	5	0	0	5	0	5	0	0	5	0	0	0	0	0	0
Luxembursko	0	0	n/a	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maďarsko	30	100	680	790	665	0	35	485	610	570	0	1	2	4	4
Malta	5	0	30	25	5	0	0	0	0	5	0	0	0	0	3
Nemecko	170	270	330	375	545	60	70	95	110	115	42	35	42	62	93
Poľsko	25	15	10	95	45	5	5	0	30	20	0	0	1	4	5
Portugalsko	175	75	145	235	105	5	0	5	0	5	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Rakúsko	140	165	290	1 205	1 035	10	30	35	35	80	7	19	17	29	51
Rumunsko	40	25	40	100	35	30	15	25	90	50	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Slovenská republika	50	10	0	0	0	30	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Slovinsko	0	5	20	50	25	0	5	10	45	30	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Spojené kráľovstvo*	4 510	4 750	6 430	7 125	8 220	3 080	3 465	4 460	5 535	5 605	227	279	268	430	720
Španielsko	2 815	2 260	2 315	2 540	1 370	40	50	90	105	90	0	0	0	0	0
Švédsko	85	85	150	220	255	30	25	30	35	65	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Taliansko	800	705	355	400	520	35	30	20	35	30	0	0	0	4	6
Nórsko	n/a	n/a	360	435	525	n/a	35	55	30	85	2	15	23	21	36

Tabuľka č. 2: Poznámky

Zdroj: Počet ŠPTK s pakistanským občianstvom, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate: Eurostat, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bol vydané rozhodnutie o návrate [migr_eiord]; cit. 3. 11. 2014
Počet vrátených ŠPTK s pakistanským občianstvom: Eurostat, štátni príslušníci tretích krajín vrátení do tretej krajiny na základe rozhodnutia o návrate [migr_eirtn]; cit. 3. 11. 2014
Pakistanskí občania, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc: národné štatistiky NKP EMN

* Spojené kráľovstvo Počet osôb, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc: Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva nezverejňuje údaje o počte osôb, ktorým bola udelená reintegračná pomoc, podľa kalendárnych rokov. V Tabuľke č. 1 sú namiesto počtu navrátilcov, ktorým bola poskytnutá reintegračná pomoc, uvedené údaje z Imigračných štatistík Ministerstva vnútra o počte asistovaných dobrovoľných návratov na základe azylu. Viac informácií o poznámke pod čiarou č. 23. Zdroj: Imigračné štatistiky Ministerstva vnútra Spojeného kráľovstva, apríl až jún 2014. (Tabuľka rv_06: odsuny a dobrovoľné návraty podľa cieľovej krajiny a typu.) <https://www.gov.uk/government/publications/immigration-statistics-april-to-june-2014/immigration-statistics-april-to-june-2014#removals-and-voluntary-departures-1>